

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاماری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در
اعتمادی فرهنگ و تمدن بشری مادیان و اخصای سینت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و
از آن تحفظ می کنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه ادیان و عرفان

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: ادیان و عرفان

عنوان:

بررسی مقامات عرفانی در سیره امام رضا (ع)

استاد راهنما:

دکتر سید محمد بنی هاشمی

استاد مشاور:

دکتر عبدالرضا مظاهری

پژوهشگر:

علیرضا نصر

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم به

پیشگاه مقدس رسول کرامی اسلام حضرت محمد (ص)

و آستان مطهر اهل بیت عصمت و طهارت (ع) و بر همه دوستان و جویندگان راه آن بزرگان، و روان

پاک شهدای انقلاب اسلامی و هشت سال دفاع مقدس که این آرامش و فرصت علم آموزی به واسطه

رشادتهای آن بزرگواران است.

تقدیم به

مادر مهربان و همسر فداکار و دلسوزم

و همه آنان که رجبجوی حقیقت اند...

مشکروقدردانی

جا دارد در این جا از زحمات اساتید محترم، جناب آقای دکتر سید محمد بنی هاشمی، جناب آقای دکتر
عبدالرضا مظاهری و جناب آقای دکتر عبدالحسین طریقی که بنده را در کلیه مراحل تحقیق حاضر یاری نمودند

مشکروقدردانی نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب علیرضا نصر دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۰۳۳۰۰۰ در رشته ادیان و عرفان که در تاریخ ۱۳۹۲/۶/۱۲ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی مقامات عرفانی در سیره امام رضا (ع) با کسب نمره ۱۶ و درجه خوب دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در موارد که دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۲/۶/۱۲

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای علیرضا نصر از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۶ بحروف
شانزده و با درجه خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول: کلیات طرح
۳	۱-۱ بیان مسئله
۴	۱-۲ هدف های تحقیق
۴	۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن
۴	۱-۴ سؤالات و فرضیه های تحقیق
۵	۱-۵ مدل تحقیق
۵	۱-۶ تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی
۵	۱-۷ روش تحقیق
۵	۱-۸ قلمرو تحقیق
۵	۱-۹ محدودیت و مشکلات تحقیق
	فصل دوم: مروری بر زندگانی امام رضا(ع)
۸	مقدمه
۹	۲-۱ ولادت حضرت رضا(ع)
۱۰	۲-۲ نیایش و دعاهاى عرفانى امام رضا(ع)
۱۰	۲-۳ فضائل امام رضا(ع)
۱۱	۲-۴ معجزات امام رضا(ع)
۱۳	۲-۵ وصیت های امام رضا(ع)
۱۴	۲-۶ شهادت امام رضا(ع)
	فصل سوم: مقامات عرفانی (۱)
۱۷	۳-۱ بخش اول توحید
۱۷	۳-۱-۱ معنای لغوی توحید
۱۷	۳-۱-۲ اقسام توحید
۱۸	۳-۱-۳ توحید در قرآن کریم
۱۹	۳-۱-۴ توحید در کلام امام رضا(ع)

۲۰	۳- ۱ - ۵ توحید از نگاه عارفان
۲۱	۳- ۲ - بخش دوم زهد
۲۱	۳- ۲ - ۱ معنای زهد
۲۲	۳- ۲ - ۲ زهد در قرآن کریم
۲۳	۳- ۲ - ۳ زهد در کلام امام رضا(ع)
۲۴	۳- ۲ - ۴ اقسام زهد
۲۵	۳- ۲ - ۵ زهد از نظر عارفان
۲۶	۳- ۳ - بخش سوم یقین
۲۶	۳- ۳ - ۱ یقین چیست
۲۷	۳- ۳ - ۲ یقین در قرآن کریم
۲۸	۳- ۳ - ۳ یقین در کلام امام رضا(ع)
۲۹	۳- ۳ - ۴ یقین از نظر عارفان
۲۹	۳- ۳ - ۵ یقین واقعی
۳۰	۳- ۴ - بخش چهارم: ذکر
۳۰	۳- ۴ - ۱ ذکر چیست؟
۳۱	۳- ۴ - ۲ ذکر در کلام امام رضا(ع)
۳۲	۳- ۴ - ۳ ذکر از نگاه عارفان
۳۳	۳- ۵ - بخش پنجم: توکل
۳۳	۳- ۵ - ۱ توکل در لغت:
۳۳	۳- ۵ - ۲ توکل در قرآن کریم
۳۴	۳- ۵ - ۳ توکل در کلام امام رضا(ع):
۳۵	۳- ۵ - ۴ توکل از نگاه عارفان
۳۶	۳- ۶ - بخش ششم: فقر
۳۶	۳- ۶ - ۱ فقر چیست؟
۳۷	۳- ۶ - ۲ فقر در کلام امام رضا(ع)
۳۷	۳- ۶ - ۳ فقر از نگاه عارفان
۳۸	۳- ۷ - بخش هفتم: خوف
۳۸	۳- ۷ - ۱ معنای لغوی خوف

- ۳-۷-۲ خوف چیست؟ ۳۹
- ۳-۷-۳ خوف در قرآن کریم ۴۰
- ۳-۷-۴ خوف در کلام امام رضا(ع) ۴۱
- ۳-۷-۵ خوف از نگاه عارفان ۴۲
- ۳-۸-۸ بخش هشتم: احسان ۴۳
- ۳-۸-۱ احسان در لغت ۴۳
- ۳-۸-۲ احسان در قرآن کریم ۴۳
- ۳-۸-۳ احسان در کلام امام رضا (ع) ۴۴
- ۳-۸-۴ احسان از نگاه عارفان ۴۵
- فصل چهارم: مقامات عرفانی (۲)
- ۴-۱ بخش اول: رضا ۴۷
- ۴-۱-۱ رضا در لغت ۴۷
- ۴-۱-۲ رضا در قرآن کریم: ۴۸
- ۴-۱-۳ رضا در کلام امام رضا(ع) ۴۹
- ۴-۱-۴ رضا از نگاه عارفان ۵۱
- ۴-۲ بخش دوم: محبت ۵۲
- ۴-۲-۱ معنای لغوی محبت ۵۲
- ۴-۲-۲ محبت در قرآن کریم ۵۲
- ۴-۲-۳ محبت در کلام امام رضا(ع) ۵۳
- ۴-۲-۴ محبت از نگاه عارفان ۵۴
- ۴-۳ بخش سوم: اخلاص ۵۵
- ۴-۳-۱ اخلاص در لغت ۵۵
- ۴-۳-۲ تعریف اخلاص ۵۶
- ۴-۳-۳ اخلاص در قرآن کریم ۵۷
- ۴-۳-۴ اخلاص در کلام امام رضا(ع) ۵۸
- ۴-۳-۵ اخلاص از نگاه عارفان ۵۸
- ۴-۴ بخش چهارم: شکر ۵۹
- ۴-۴-۱ تعریف شکر ۵۹

۶۰ ۴-۴-۲ شکر در قرآن کریم
۶۱ ۴-۴-۳ شکر در کلام امام رضا(ع)
۶۲ ۴-۴-۴ شکر از نظر عارفان
۶۳ ۴-۵-۵ بخش پنجم: صبر
۶۳ ۴-۵-۱ صبر در لغت
۶۴ ۴-۵-۲ اقسام صبر
۶۵ ۴-۵-۴ صبر در قرآن کریم
۶۶ ۴-۵-۴ صبر در کلام امام رضا(ع)
۶۷ ۴-۵-۵ صبر از نگاه عارفان
۶۹ ۴-۶-۶ بخش ششم: معرفت
۶۹ ۴-۶-۱ معرفت در لغت
۶۹ ۴-۶-۲ معرفت در کلام امام رضا(ع)
۷۰ ۴-۶-۳ اقسام معرفت و معرفت عارفان
۷۱ ۴-۷-۷ بخش هفتم: تواضع
۷۱ ۴-۷-۱ تواضع چیست؟
۷۲ ۴-۷-۲ اقسام تواضع
۷۳ ۴-۷-۳ تواضع در قرآن کریم
۷۴ ۴-۷-۴ تواضع در کلام امام رضا(ع)
۷۵ ۴-۷-۵ تواضع از نگاه عارفان
۷۶ ۴-۸-۸ بخش هشتم: غربت
۷۶ ۴-۸-۱ تعریف غربت و اقسام آن
۷۷ ۴-۸-۲ غربت در کلام قرآن کریم
۷۷ ۴-۸-۳ غربت در کلام امام رضا(ع)
۷۹ ۴-۸-۴ غربت از نگاه عارفان
	فصل پنجم: نتیجه گیری
۸۱ نتیجه گیری
۸۳ منابع

چکیده

از نظر عرفانی حضرت رضا(ع) دارای بالاترین مقامات عرفانی می باشد. ایشان تجلی توحید ذاتی، صفاتی و افعالی و سر سلسله توحید خاصی اند. زهد، خواص الخواص را داشتند و نسبت به دنیا زاهد و بی رغبت بودند. آن حضرت خوف و ترس را یکی از شاخصه های مومن می دانستند بر این عقیده بودند بنده باید جزء از گناهانش از کسی نترسد و جزء از خدایش از کسی واهمه نکند و مومن همیشه باید ترسان و امیدوار باشد.

حضرت رضا(ع) مظهر و جلوه ی شکر الهی بودند و سجده های طولانی آن حضرت نشانگر این است که ایشان تشنه وصال معبود می باشند. و امام رضا(ع) در این مقامات عرفانی در بالاترین رتبه قرار داشتند. لازم به ذکر است عرفان عالی ترین موهبتی است که آدمی می تواند به آن نائل شود. البته عرفانی که از قرآن، احادیث نبوی و سیره معصومین(ع) سرچشمه گرفته باشد.

و به همین دلیل در این پایان نامه به بررسی مقامات عرفانی امام رضا(ع) بر مبنای قرآن کریم، احادیث و روایات و سیره آن حضرت پرداخته شده. در فصل اول کلیات طرح بیان گردیده، در فصل دوم سیره و زندگی آن حضرت بیان شده، در فصل سوم هشت مقام عرفانی و در فصل چهارم نیز هشت مقام دیگر که در سیره آن حضرت نمود بیشتر داشته، انتخاب و به بررسی این مقامات پرداخته شده است. در فصل پنجم نیز نتیجه ی بررسی های صورت گرفته بیان می گردد که نشان می دهد تنها راه نجات عارف حقیقی متشرع بودن به شریعت و تبعیت کامل از عرفان حضرت امام رضا(ع) و سایر معصومین می باشد.

فصل اول

کلیات طرح

۱-۱ بیان مسئله

کشور ایران از این سعادت بزرگ برخوردار گشت که فردی از خورشید ولایت بر آن تابیدن گرفت و قلب های شیعیان ایرانی را که همواره در طول تاریخ تشنه هدایت امر ولایت بوده و هستند را با اشعه های روح بخش خود دلگرم سازد نزول اجلال پر فیض حضرت علی بن موسی الرضا(ع) به ایران نقطه عطفی در تحرک عدالت خواهی و ظلم ستیزی شیعیان بر حقش بود که دست از جان شسته و گوش به بیانات هدایت قرآن حضرت داشتند.

و از قضا آن حضرت به فرمان مأمون خلیفه عباسی به قلمروی قدوم مبارکش را بر زمین نهاد و رحل اقامت افکند که آن جا مهد پیدایش رشد و گسترش عرفان ایران اسلامی بود و بزرگان عرفان از ابراهیم ادهم تا دیگرانی که در قرون دوم و سوم هجری قمری در عرصه عرفان ایران اسلامی ظهور کردند.

تنها یک جا بود یعنی: خراسان بزرگ

از آن جایی که امروزه بحث انحرافات عرفانی و عرفان های دروغین در بسیاری از کشورها همچنین کشور ما داغ شده و برای آگاه شدن آن هایی که اطلاعات کمتری در مورد این مسئله دارند به همین دلیل در این تحقیق شانزده مقام عرفانی که در سیره آن حضرت نمود بیشتری داشته، انتخاب و سعی گردیده آن مقامات را، بر اساس آیات قرآن کریم و احادیث مورد بررسی قرار دهیم.

۱-۲ هدف های تحقیق

هدف از شناخت این رساله کسب معرفت و شناخت و بررسی هرچه بیشتر در خصوص مقامات عرفانی امام رضا(ع) می باشد. از آن جایی که ائمه معصومین(ع) همگی محل معرفت الهی هستند، عرفان و معرفت الهی را باید، از در خانه این بزرگواران کسب نمود. ضمناً شناساندن مقامات عرفانی آن حضرت به اهل تحقیق و پرسش و آشنا نمودن معتقدین به مقام واقعی آن بزرگوار، در برابر طرفداران عقاید باطلی که راه افراط و تفریط پیش گرفته و جایگاه واقعی حضرت رضا(ع) را نشناخته اند، رسالت بزرگی بر دوش شیعیان واقعی آن حضرت است.

۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن

همان طور که پیشتر در بخش «بیان مسئله» ذکر گردید، اهمیت پرداختن به این موضوع در این امر مهم نهفته که ایران افتخار آن را در گذرگاه تاریخ داشت تا مهمان یک امام همام، آن هم علی بن موسی الرضا(ع)، با آن درجه از علم و حلم و عصمت و طهارت گردد که همین موضوع موجب گردید برای آنان که به رسائل عرفانی می پرداختند و تذکره های صوفیان را تدریس می کردند اما مقامات عرفانی آن حضرت کمتر مورد توجه عارفان قرار گرفته است. به همین دلیل در این تحقیق سعی شده که بیشتر به مقامات عرفانی حضرت رضا(ع) توجه گردد چون عرفان واقعی را در اسلام، فقط از راه و روش و سیره پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار می توان دریافت کرد. این رساله در پی آن است تا به حد مقدور و قوه علمی نگارنده (که البته بسیار اندک است) با ارئه شواهد مستند درصدد این شبهات برآید.

۱-۴ سؤالات و فرضیه های تحقیق

در این رساله با عناوینی چون توحید، زهد، یقین، ذکر، توکل، فقر، خوف، احسان، رضا، محبت، اخلاص، شکر، صبر، معرفت، تواضع و غربت که از مقامات عرفانی هستند در گفتار و عمل حضرت رضا(ع) پرداخته می شود. و این که در این رساله شانزده مقام عرفای که هر فصل شامل هشت مقام

می باشد. و این هشت مقام به این دلیل نقل شده است که امام رضا(ع) هشتمین گوهر تابناک امامت و ولایت می باشند.

۱- ۵ مدل تحقیق

به دلیل کتابخانه ای، فاقد مدل تحقیق می باشد.

۱- ۶ تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی

عرفان امام رضا(ع)، توحید، زهد، ذکر، یقین، توکل، فقر، خوف، احسان، رضا، محبت، اخلاص، شکر، صبر، معرفت، تواضع و...

۱- ۷ روش تحقیق

به شیوه کتابخانه ای بوده و از قرآن و کتاب های مرجع از جمله عیون اخبار الرضا(ع) در این زمینه استفاده خواهد شد.

۱- ۸ قلمرو تحقیق

شرح مقامات و سیره عرفانی امام رضا(ع) می باشد.

۱- ۹ محدودیت و مشکلات تحقیق

پژوهشگر بر خود فرض و واجب می داند که در این مجال مختصر از محدودیت هایی شکایت کند که فی الواقع موجب گردید که در تهیه این پایان نامه با مشکلات و محدودیت هایی روبرو شود. بسیار باعث تعجب نگارنده است که هنوز آن طور که باید منابع فارسی پیرامون شرح احوال و ذکر مقامات امام رضا(ع) از کثرت قابل ملاحظه ای برخوردار نیست و غالب کتاب هایی که پیرامون زندگی و احوال آن حضرت به رشته تحریر درآمده عربی بوده و به قلم نویسندگان لبنانی، کمبود

منابع فارسی و سهل الوصول نبودن آن، تضيیقاتی را موجب گردید که با توسل بر منابع عربی (البته با بضاعت اندک علمی) قدری روند تسریع کار و دسترسی به منابع آن با کندی و مشکل روبرو شد و در خاتمه ناگفته نگذارم که نگارنده هرچه که تلاش کرد و به کتابخانه های متعدد رجوع نمود و از سایت های بسیاری در این حوزه مدد جست به ندرت با کتابی صرفاً پیرامون سیره عرفانی امام رضا(ع) روبرو گردید. علی ای حال این رساله، حاصل جهد بی دریغی است که نگارنده به سعی خود از توان ناچیز علمی خویش به منصفه ظهور رساند. امید است که قبول افتد و در نظر آید.

فصل دوم

مروری بر زندگانی امام رضا (ع)

مقدمه

در دنیای به اصطلاح مدرن امروزی با نگاه به هر سو با افرادی مواجه می شویم که در درون خود به دنبال حقیقتی می گردند، اما در بعضی مواقع به دلیل عدم استفاده درست از امکانات و تحقیق کافی دل را به سمت و سوی دنیای مادی پیش می برند و در لبه پرتگاهی قرار می گیرند که نه تنها خود با لغزش کوچک به ورطه نابودی بلکه دیگران را نیز به سمت خود می کشانند. در دنیای مادی، شیوع عرفان های نوظهور و مکاتب و عرفان های دروغین با رنگ لعاب دین و مذهب خود را به افراد نشان داده و با توجه به فطرتی که انسان به حقیقت دارد، باعث می شود که افراد خواسته یا ناخواسته به سمت آن جذب شود.

بازگشت به اصالت ها و رونق بازار معنویت که ما در عصر خود شاهد رشد سریع آن هستیم، معلول همین واقعیت است که خود پدیده ای مبارک و بسیار ارزنده می باشد.

اما آنچه جای هشدار و نگرانی است سر برآوردن کیش ها و سبک ها و فرقه های عرفانی گوناگون می باشد که به شکل های گوناگون عرضه می شوند، در حالی که هیچ بهره ای از چشمه های حقیقت به مخاطبان کمال جوی خود تقدیم نمی کنند.

از آن جا که این گونه کیش ها و مسلک ها و فرقه ها بر اصول و پایه های واقعی بنیاد نشده اند، لذا نمی توانند درمان کننده بحران های اخلاقی و روحی و معنوی انسان های عصر حاضر باشند، در آماري که مراکز بین المللی داده اند، اکنون بیش از هزار فرقه و جریان معنوی در جهان وجود دارد.

فرقه های شبه عرفانی که به طور اختصاص به عرفان های هندی، آمریکایی، مسیحیت، یهودی، چین و بودایی و غیره ... پدید می آیند.

در عصر حاضر مدعیان بسیاری ظهور کرده و دستورالعمل های گوناگون صادر می کنند، ولی هیچ کدام روح نواز و دل انگیز نیست، مگر دستورهایی که از سرچشمه ی وحی گرفته شده و در رفتار و گفتار پیامبر(ص) و معصومین علیهم السلام بروز و ظهور یافته است. خدای متعال گفتار و رفتار پیغمبرش و معصومین را سرمشق قرار داده است تا از او پیروی کنند. اگر کسی بخواهد انسان کامل شود باید از رسول خدا(ص) و خاندان عصمت علیهم السلام پیروی کرده و گفتار و کردار و اخلاق آن حضرات را الگوی گفتار و رفتار و اخلاق خود قرار دهد.

۲-۱ ولادت حضرت رضا(ع)

دیدگاه های تاریخ نویسان و محدثان در مورد ولادت علی بن موسی(ع) بسیار متفاوت می باشد، این تفاوت هم به روز ولادت و هم به سال ولادت امام همام مربوط می شود. برخی از دیدگاه ها را مورد توجه قرار می دهیم:

دیدگاه معروف بین بسیاری از نویسندگان تاریخ در مورد ولادت حضرت، یازدهم ماه ذی القعدة سال ۱۴۸ هجری قمری می باشد. (شیخ مفید، ۱۳۸۰، ۵۹۰).

نظر دیگر یازدهم ذی القعدة لیکن سال ولادت را ۱۵۳ می نگارد. (طبرسی، ۱۴۸، ج ۲، ۳۱۵). برخی نیز تنها سال ۱۵۳ هجری را به عنوان سال ولادت نام می برند و برخی نیز یازدهم یا هفدهم ربیع الاول سال ۱۵۳ نام می برند و یا یازدهم ذی الحجه سال ۱۵۱ را می نگارند. (شیخ صدوق، ۱۳۸۰، ج ۱، ۳۴).

با وجود این تفاوت ها در نقل یک رویداد تنها می توان به دیدگاه مشهور، یعنی یازدهم ذی القعدة سال ۱۴۸ هجری اطمینان حاصل کرد.